

Nota

Reserves en Voorzieningen

Gemeente Apeldoorn 2023 - 2026

Inhoud

1	Inleiding.....	4
1.1	Doelstelling	4
1.2	Leeswijzer	4
1.3	Wettelijk kader	4
1.4	Onderscheid tussen reserves en voorzieningen	4
1.5	Begrippenlijst	6
2	Reserves.....	7
2.1	Algemeen	7
2.2	Soorten reserves en hun functie	7
2.3	Criteria voor het vormen van reserves.....	7
2.4	Mutaties reserves.....	8
2.5	Wijzigen van doel of bestemming en opheffen reserves	8
2.6	Overige spelregels reserves	9
2.6.1	Waardering	9
2.6.2	Herijking reserves	9
3	Relatie reserves, weerstandsvermogen en weerstandsratio	10
3.1	Algemeen	10
3.2	Omvang algemene reserve	10
3.2.1	De algemene reserve met bufferfunctie.....	10
3.2.2	Risicomangement, weerstandsvermogen en weerstandsratio	10
3.2.3	Ontwikkeling eigen vermogen en weerstandsvermogen	13
4	Voorzieningen	14
4.1	Algemeen	14
4.2	Instellingscriteria voorzieningen.....	14
4.3	Soorten voorzieningen	14
4.3.1	Voor verplichtingen, verliezen en risico's.....	14
4.3.2	Egalisatievoorzieningen	14
4.3.3	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	14
4.4	Mutaties voorzieningen	15
4.5	Opheffen voorzieningen.....	15
4.6	Overige spelregels voorzieningen	16
4.7	Voorziening dubieuze debiteuren en verliesvoorziening(en) Grondbedrijf.....	16
5	Slotbepalingen	16
6	BIJLAGEN.....	17
6.1	Bijlage 1: Overzicht bestemmingsreserves.....	17
6.2	Bijlage 2: Spelregels specifieke reserves	25
6.2.1	Reserve overlopende projecten	25
6.3	Bijlage 3: Overzicht voorzieningen	26
6.4	Bijlage 4: Wettelijk kader	33

6.4.1	BBV artikelen	33
6.4.2	BBV stellige uitspraken en aanbevelingen	34
6.5	Bijlage 5: Raadskader uit de Financiële verordening 2023, gemeente Apeldoorn	35
6.6	Bijlage 6: Samenvattend overzicht van alle beslispunten.....	36

1 Inleiding

1.1 Doelstelling

Deze nota is een uitwerking van artikel 12 in de Financiële verordening 2023. De nota reserves en voorzieningen is primair bedoeld als instrument ten behoeve van de kader stellende rol van de raad. Het doel van deze nota is:

1. Informatie geven over de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) over reserves en voorzieningen;
2. Afspraken maken over welke reserves en voorzieningen worden ingesteld en hoe deze in de gemeentelijke administratie moeten worden vastgelegd en verantwoord;
3. Kadere en spelregels vast te stellen met betrekking tot bestemmingsreserves wat leidt tot zowel versterking van de rol van de raad, als tot een transparant en consequent financieel beleid.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op een aantal hoofdlijnen, met name het onderscheid tussen reserves en voorzieningen.

In hoofdstuk 2 wordt het beleid en beheer van reserves toegelicht. Hierin worden de richtlijnen weergegeven met betrekking tot instellen, wijzigen, onttrekken, doteren en opheffen van reserves.

Hoofdstuk 3 gaat in op de relatie tussen de reserves, het weerstandsvermogen en de kadere voor een risicoreserve.

In hoofdstuk 4 behandelt de richtlijnen rondom voorzieningen. Afsluitend volgt in hoofdstuk 5 een aantal slotbepalingen.

In de bijlagen vindt u een overzicht van de actuele wet- en regelgeving als mede een overzicht van de reserves en voorzieningen, met bijbehorende uitgangspunten per reserve en voorziening.

Als ijkpunt hebben we de staat van reserves en voorzieningen uit de begroting 2023-2026 genomen; ook hebben we reeds de ontwikkelingen die bij de jaarrekening 2022 aan de orde zijn meegenomen alsmede het raadsbesluit tot vorming van een reserve 'Ophogen activeringsgrens 2023' die bij het vaststellen van de financiële verordening genoemd is (zie bijlage 1).

Per reserve en voorziening is aangegeven of de geactualiseerde beleidskadere leiden tot een voorstel tot opheffing of een verandering. In bijlage 6 is een samenvattend overzicht opgenomen van alle beslispunten die in de nota verwerkt zijn.

1.3 Wettelijk kader

Deze nota sluit aan bij de Gemeentewet (artikel 212) en bij het BBV. De kadere voor reserves en voorzieningen staan in artikel 41 tot en met 45, 49, 54 en 55 BBV (bijlage 4).

Over de toepassing van het BBV is de afgelopen jaren van de Commissie BBV aan de hand van praktijkcases veel informatie beschikbaar gekomen. In deze nota wordt daarmee rekening gehouden. Met het aanbieden van deze nota aan de raad wordt voldaan aan artikel 12 van de Financiële verordening gemeente Apeldoorn 2023.

1.4 Onderscheid tussen reserves en voorzieningen

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) bevat een aantal artikelen die betrekking hebben op de gemeentelijke reserves en voorzieningen. Reserves en voorzieningen worden vaak in één adem genoemd. Toch is er een wezenlijk onderscheid. Reserves zijn vrij besteedbaar en zijn bestemd voor het afdekken van risico's, het egaliseren van baten en lasten en het dekken van incidenteel beleid. Reserveren is daarbij een vorm van sparen. Meestal gaat het om zaken die niet direct in de exploitatie kunnen worden opgevangen en die incidenteel van aard zijn. De gemeenteraad kan aan reserves een bepaalde bestemming geven of de bestemming wijzigen.

Bij voorzieningen ligt dat anders. Voorzieningen worden gevormd voor met name verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten. De raad kan de bestemming van voorzieningen niet wijzigen. Bij een voorziening voor tariefs- of kostenegalitatie kan de raad het beleidskader wijzigen dat als basis dient voor deze voorzieningen.

In onderstaande tabel is het onderscheid tussen reserves en voorzieningen samengevat:

	Reserve	Voorziening
Verantwoordelijkheid	De raad is bevoegd (instellen, beschikken en opheffen)	De raad is bevoegd (instellen en opheffen), tenzij wettelijk verplicht Het college is bevoegd (beschikken)
Onderdeel van	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Wijziging bestemming	Mogelijk	Niet mogelijk
Aanwending vrij	Ja, binnen door de raad gestelde kaders	Alleen voor betreffende doel
Opbouw (dotatie)	Resultaat bestemmend (wordt begroot) Directe toevoeging is niet toegestaan. Een raadsbesluit is vereist. Bij hoge uitzondering kan de raad voor een reserve hiervoor aparte spelregels vaststellen.	Resultaat bepalend De storting in een voorziening is een last voor de begroting en komt direct ten laste van de exploitatie. Uitzondering hierop zijn de egalitatievoorzieningen die ingesteld zijn voor tariefegalitatie, hiervoor geldt dat het saldo in de exploitatie met de betreffende egalitatievoorziening wordt verrekend.
Aanwending (onttrekking)	Resultaat bestemmend (wordt begroot) Directe onttrekking (via exploitatie) is niet toegestaan. Een raadsbesluit is vereist, tenzij er voor de betreffende reserve aparte spelregels zijn afgesproken.	Rechtstreeks uit voorziening Uitzondering hierop zijn de tarief- en kostenegalitatie voorzieningen, hiervoor geldt dat het saldo in de exploitatie met de betreffende voorziening wordt verrekend.
Financiële onderbouwing	Onderbouwing van het doel bij het instellingsvoorstel	Ja, verplichte onderbouwing
Indeling	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene reserve • Bestemmingsreserves 	Voorzieningen voor: <ul style="list-style-type: none"> • Verplichtingen, verliezen en risico's • Egalitatie (kosten of tarieven) • Middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Vanwege de inhoudelijke verschillen is er in deze notitie voor gekozen reserves en voorzieningen in afzonderlijke hoofdstukken te behandelen.

1.5 Begrippenlijst

De **balans** is het overzicht van bezittingen, schulden en het eigen vermogen op een bepaald moment. Op de balans zie je hoe de bezittingen gefinancierd zijn en hoe de financiële positie van de gemeente is.

De rechterkant van de balans (creditzijde) bevat de passiva: het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen, onderverdeeld in voorzieningen, vaste schulden, vlottende schulden en verplichtingen die volgend jaar tot betaling komen (overlopende passiva).

Het **eigen vermogen** is een post op de balans en wordt gevormd door de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat. De omvang van het eigen vermogen wordt bepaald door het saldo van bezittingen en schulden.

Een **bestemmingsreserve** is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves zijn onderdeel van het eigen vermogen.

Egalisatiereserves zijn een vorm van bestemmingsreserve met als doel ongewenste schommelingen in baten en lasten (tijdelijk) op te kunnen vangen.

Voorzieningen zijn gevormd voor (1) verplichtingen, verliezen en risico's die onzeker zijn, maar redelijkerwijs te schatten, (2) het gelijkmatig verdelen van kosten (van vervangingsinvesteringen) die in een volgend jaar worden gemaakt (waarvoor een heffing wordt geheven) en (3) van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. De voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen.

De **solvabiliteit** geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt door de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal (totale vermogen): hoe hoger het eigen vermogen, hoe beter de solvabiliteit.

Weerstandscapaciteit:

- a. Beschikbare weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- b. Benodigde weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden die tenminste aanwezig moeten zijn om geïntariseerde financiële risico's op te kunnen vangen.

Weerstandvermogen: het vermogen om geïntariseerde financiële risico's op te kunnen vangen met de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit (nodig om risico's op te vangen) wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. We noemen dit ook wel de **Weerstandratio** of de ratio weerstandvermogen.

2 Reserves

2.1 Algemeen

De definitie van reserves luidt: reserves zijn vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken. Reserves zijn niet bedoeld om structurele lasten te dekken, waarvoor de ruimte in de structurele meerjarenbegroting ontbreekt.

Schommelingen in de exploitatie worden geabsorbeerd in de algemene reserve: tekorten en overschotten in de exploitatie komen ten laste respectievelijk ten gunste van de algemene reserve.

2.2 Soorten reserves en hun functie

Reserves worden op de balans verantwoord onder het eigen vermogen. In het BBV (artikel 43) worden reserves onderscheiden in twee soorten reserves:

1. **de algemene reserve:** dit is de reserve waaraan geen bestemming is gegeven en heeft een permanent karakter. De algemene reserve draagt het karakter van een risicoreserve (bufferfunctie) en een vrij te besteden deel. De buffer is bedoeld voor financiële tegenvallers en onvoorziene risico's.

De gemeente Apeldoorn kent een algemene reserve. Deze heeft een bufferfunctie waarmee risico's kunnen worden opgevangen. Daarnaast kent deze reserve een vrij besteedbaar deel.

2. **bestemmingsreserves:** dit zijn reserves waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. Bestemmingsreserves worden gevormd om een bepaald doel te realiseren of om ongewenste – tijdelijke - schommelingen in lasten en baten te egaliseren. Bestemmingsreserves hebben dan ook veelal een dekkingsfunctie en in een enkel geval een tijdelijke egalisatie functie of een specifieke bufferfunctie.

Een voorbeeld van een bestemmingsreserve met een dekkingsfunctie is de reserve Hoger onderwijs die ingezet kan worden ter dekking van incidentele uitgaven.

2.3 Criteria voor het vormen van reserves

Het instellen van reserves is in het kader van het budgetrecht een bevoegdheid van de raad. Een bestemmingsreserve wordt ingesteld voor een concreet vastgesteld doel. Om te voorkomen dat er onnodig middelen worden vastgelegd moet een bewuste afweging en onderbouwing ten grondslag liggen aan de instelling van een reserve.

Bij het instellen van reserves stellen we de volgende criteria vast:

- het instellen van een reserve dient via een raadsbesluit plaats te vinden;
- in het raadsbesluit moet worden aangegeven;
  - het doel waarvoor de reserve wordt gevormd;
    - het begrotingsprogramma waaraan dit doel bijdraagt, plus het verband met één of meer doelen uit dat programma
  - de functie van de reserve (buffer, egalisatie, dekking);
  - een onderbouwde noodzaak waaruit blijkt dat verantwoording in en/of dekking uit de reguliere exploitatie onmogelijk of onwenselijk is;
  - de maximale omvang van de reserve (of argumentatie als dit niet van toepassing is);
  - de wijze van stortingen en onttrekkingen inclusief onderbouwing;
  - de looptijd van de reserve: bepaalde of onbepaalde tijd;
  - in het geval het een egalisatiereserve betreft wordt vastgesteld van welke specifieke activiteit overschotten en tekorten ten gunste of ten laste van de reserve komen.

Zolang de raad niet heeft ingestemd met vorming van en de onttrekking uit een bestemmingsreserve mogen geen financiële verplichtingen, met betrekking tot het beoogde beleidsdoel van een bestemmingsreserve, worden aangegaan. Bij de MPB besluit de raad tot storting en onttrekking.

Bij hoge uitzondering kan de raad besluiten aanvullende spelregels vast te stellen voor een specifieke reserve. In bijlage 2 zijn geactualiseerde spelregels opgenomen die van toepassing zijn op de betreffende reserves.

2.4 Mutaties reserves

Het toevoegen en onttrekken aan reserves is een bevoegdheid van de raad. Hierbij gelden de volgende criteria:

Toevoegingen

- Toevoegingen aan reserves worden in de jaarrekening verwerkt tot maximaal het bedrag dat via de begroting door de raad is goedgekeurd. Indien hierdoor de maximale omvang van de reserve wordt overschreden vindt er een lagere storting plaats en wordt de raad hierover geïnformeerd bij de jaarrekening;
- Er is een expliciet raadsbesluit vereist als er een toevoeging nodig is op een reserve die hoger is dan in de begroting is vastgesteld;
- Toevoegingen aan reserves worden door de raad goedgekeurd via de begroting, een begrotingswijziging of via vooraf vastgestelde spelregels.

Onttrekkingen

- Onttrekkingen aan reserves worden door de raad goedgekeurd via de begroting, een begrotingswijziging, vooraf vastgestelde spelregels of door besluitvorming bij de jaarrekening.
- Als blijkt dat er, voor het beoogde doel, meer dekking nodig is dan begroot wordt de raad daarover geïnformeerd conform de spelregels in de financiële verordening (anno 2023, bij een overschrijding van meer dan € 300.000)
- Onttrekkingen mogen niet tot gevolg hebben dat de reserve negatief wordt.
- Uitgaven die worden gedaan ten laste van een reserve, dienen incidenteel van aard te zijn omdat de reserve eindig is. Als de reserve is besteed, zijn er geen middelen die deze uitgaven kunnen opvangen.
- Uitgaven die een vooraf bepaald aantal jaren plaatsvinden, kunnen wel uit een reserve worden gedekt. Dat geldt bijvoorbeeld bij een egaliseringsreserve.

Egaliseringsreserves

Specifiek voor egaliseringsreserves geldt dat tekorten en overschotten voor het vastgestelde doel onttrokken of toegevoegd worden zonder dat daarvoor een afzonderlijk raadsbesluit noodzakelijk is. De toevoegingen en onttrekkingen aan egaliseringsreserves worden via de vaststelling van de jaarrekening door de raad geautoriseerd.

De gemeente Apeldoorn kent een egaliseringsreserve Topsportevenementen. Deze reserve heeft een egaliserende functie om ongewenste schommelingen in lasten tussen de jaren te voorkomen.

Resultaat bestemming

De algemene reserve wordt gevoed door overschotten en tekorten op begrotingsbasis.

Op jaarrekeningbasis worden uiteindelijke overschotten of tekorten op de exploitatie gestort respectievelijk onttrokken aan de algemene reserve, als geen andere dekkingsmiddelen voorhanden zijn.

Het college stelt daartoe een voorstel op aan de raad bij het aanbieden van de jaarrekening. Na besluitvorming door de raad wordt dit verwerkt.

2.5 Wijzigen van doel of bestemming en opheffen reserves

De gemeenteraad besluit, al dan niet op voorstel van het college, over het wijzigen van het doel (bestemming) of het opheffen van reserves. Hierbij gelden de volgende criteria:

- De raad besluit het doel (bestemming) van reserves geheel of gedeeltelijk te wijzigen, voor zover hiervoor nog geen externe verplichtingen zijn aangegaan.

- Opheffing vindt plaats als het geformuleerde doel is gerealiseerd, wanneer het beoogde doel niet meer van toepassing of wenselijk is of als de reserve is uitgeput.
- Na het besluit tot opheffen van een reserve vloeien de resterende middelen naar de algemene reserve, tenzij door de raad anders wordt bepaald.

2.6 Overige spelregels reserves

2.6.1 Waardering

Reserves worden op basis van het BBV gewaardeerd tegen nominale (oorspronkelijke) waarde. Er wordt geen rente toegerekend aan de reserves.

2.6.2 Herijking reserves

Zoals vastgelegd in de Financiële Verordening 2023 wordt minimaal één keer in de vier jaar een nota reserves en voorzieningen aan de raad voorgelegd. Op dat moment vindt een herijking plaats van alle bestemmingsreserves. Dit houdt in dat nagegaan wordt of het doel van de bestemmingsreserve nog steeds bestaat. Bovendien wordt vastgesteld of de hoogte van de bestemmingsreserve in overeenstemming is met de te verwachten uitgaven.

Daarnaast kunnen ook tussentijds, bijvoorbeeld bij de begroting en jaarrekening, bestemmingsreserves worden herzien. Nagegaan wordt of het doel nog steeds bestaat en of de hoogte van de reserves nog in overeenstemming is met de te verwachten uitgaven.

In bijlage 1 treft u een actueel overzicht van de huidige reserves, met daarbij het doel en de hoogte van de betreffende reserve.

3 Relatie reserves, weerstandsvermogen en weerstandsratio

3.1 Algemeen

In hoofdstuk 2 van deze nota zijn we ingegaan op de wettelijke en bedrijfseconomische kaders voor reserves. In dit hoofdstuk gaan wij specifiek in op de relatie tussen reserves, het weerstandsvermogen en de weerstandsratio.

Voor wat betreft de reserves ligt er een nadrukkelijke relatie met het weerstandsvermogen. Het doel van het hebben van voldoende weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- a) de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- b) alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Bij het weerstandsvermogen gaat het dus om de mate waarin een gemeente in staat is om middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder haar hele beleid te hoeven wijzigen.

3.2 Omvang algemene reserve

3.2.1 De algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve bestaat uit twee delen, een deel risico reserve (buffer) en een vrij te besteden deel.

De gemeente Apeldoorn hanteert als uitgangspunt dat de gewenste omvang van de minimumpositie van de algemene reserve wordt gekoppeld aan een gekwantificeerde risicoanalyse. Op basis daarvan vindt periodiek (bij begroting en jaarrekening) een berekening plaats van het benodigd weerstandsvermogen en weerstandsratio (zie verder 3.2.2.).

Het staat gemeenten vrij om te bepalen hoe zij deze weerstandsratio classificeren. Er is geen landelijke normering van toepassing. Eén en ander heeft onder meer te maken met het risicoprofiel van de gemeente en ook de mate van risicovolwassenheid van de organisatie. In de volgende paragraaf wordt hier verder op ingegaan en wordt tevens een geactualiseerd kader opgenomen.

3.2.2 Risicomanagement, weerstandsvermogen en weerstandsratio

In de nota Risicomanagement is een methode beschreven om risico's te kwantificeren. Binnen gemeente Apeldoorn heeft risicomanagement de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekregen. Mede daardoor is, na het grondbedrijf-debacle in 2010 en 2011, financieel herstel tot stand gebracht.

Gezien de ontwikkelingen binnen gemeente Apeldoorn, zoals een steeds sterker risicobewustzijn en het sturen op de financiële positie lijkt het goed deze kaders opnieuw, en in samenhang, te beoordelen en vast te stellen. Voor de waardering van de weerstandsratio wordt binnen veel gemeenten gebruik gemaakt van de normtabel die door de Universiteit van Twente is ontwikkeld. Deze normtabel wordt ook gebruikt vanuit provinciaal toezicht en ziet er als volgt uit:

Weerstandsratio	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Een vast te stellen weerstandsratio wordt gezien als een minimale waarde.

Niet alle financiële risico's zijn (eenvoudig) te kwantificeren. Mede op basis daarvan is het raadzaam een marge aan te houden in de vast te stellen minimale waarde. In dat kader stellen we de minimale waarde van de weerstandsratio vast op 1,7. Daarmee koersen we op een waardering die minimaal als 'ruim voldoende' wordt geduid.

Gemeente Apeldoorn stelt als minimale waarde voor de weerstandsratio 1,7 vast.

Het vaststellen van deze minimale waarde betekent dat indien we onder deze waarde uit dreigen te komen er maatregelen voorgesteld worden. Deze maatregelen worden in de eerstvolgende voorjaarsnota voorgelegd aan de raad.

Naast de weerstandsratio zijn gemeenten sinds 2017 verplicht te werken met meerdere financiële kengetallen. Het doel daarvan is onder andere te komen tot een beter en breder inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Binnen gemeente Apeldoorn hebben we de laatste jaren gewerkt aan een verbetering van onze solvabiliteit en netto schuldquote. Daardoor zijn we in staat financiële tegenvallers op te vangen.

Voor de financiële kengetallen hanteren gemeenten vaak de normeringen die zijn opgesteld door het ministerie van BZK. Deze worden ook gehanteerd vanuit het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader van provinciaal toezichthouders. Deze zijn als volgt:

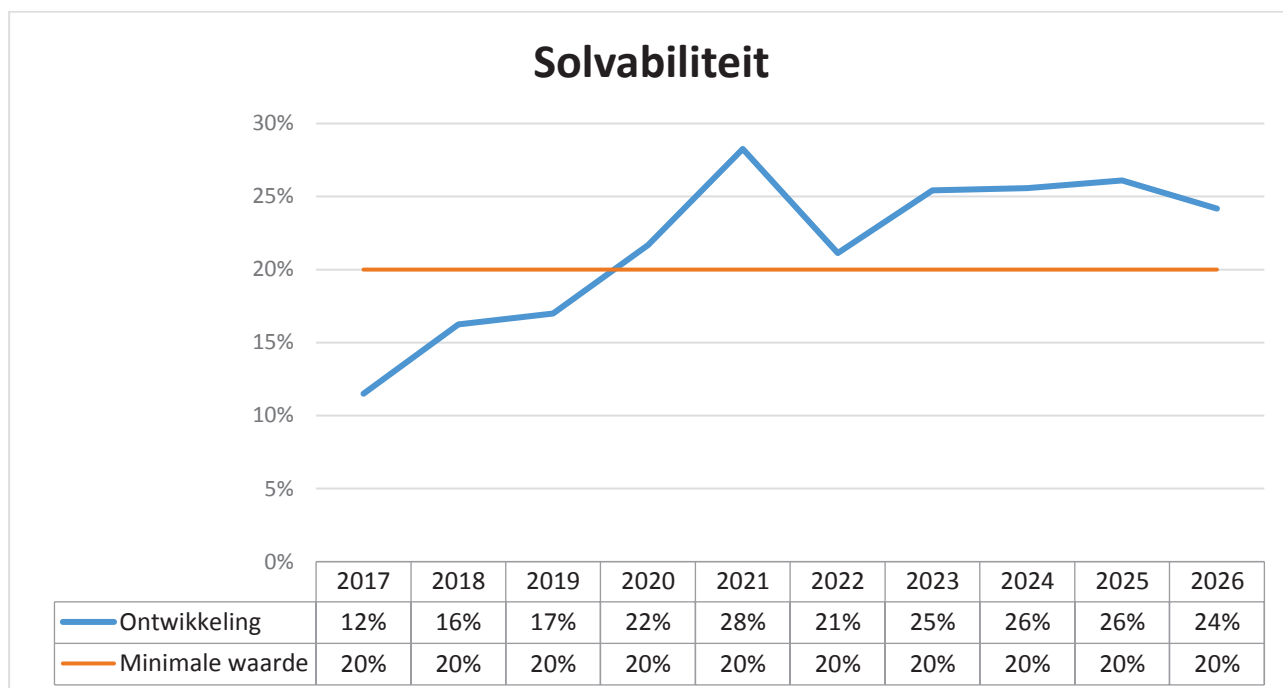
NORMEN		CATEGORIE A Minst risicovol	CATEGORIE B Gemiddeld risicovol	CATEGORIE C Meest risicovol
		Goed	Voldoende	Onvoldoende
1a	Netto schuld quote	< 90%	90% - 130%	> 130%
1b	Netto schuld quote excl. leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	>50%	20% - 50%	< 20%
3	Grondexploitatie	<20%	20% - 35%	> 35%
4	Structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
5	Belastingcapaciteit	<95%	95% - 105%	>105%

De gemeente Apeldoorn stuurt onder andere op de solvabiliteit (verhouding eigen vermogen / totaal vermogen) en houdt hiervoor als minimale waarde een ratio van 20% aan. De solvabiliteit zegt iets over in hoeverre er voldoende eigen vermogen is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Voor gemeenten wordt 20% solvabiliteit als een kritische ondergrens beschouwd. Als we onder deze minimale waarde dreigen te raken worden ook in dit geval maatregelen voorgelegd aan de raad in de eerst volgende voorjaarsnota.

Het eigen vermogen bestaat uit alle reserves bij elkaar en is omvangrijker dan de aanwezige weerstandscapaciteit.

Gemeente Apeldoorn stelt als minimale waarde voor de solvabiliteit een ratio van 20% vast. Als we onder deze waarde dreigen te raken worden maatregelen voorgelegd aan de raad in de eerst volgende voorjaarsnota.

Onderstaande grafiek toont het verloop van de solvabiliteitsratio vanaf 2017. In deze cijfers wordt uitgegaan van de vastgestelde jaarrekening t/m 2021 en de MPB 2023-2026.

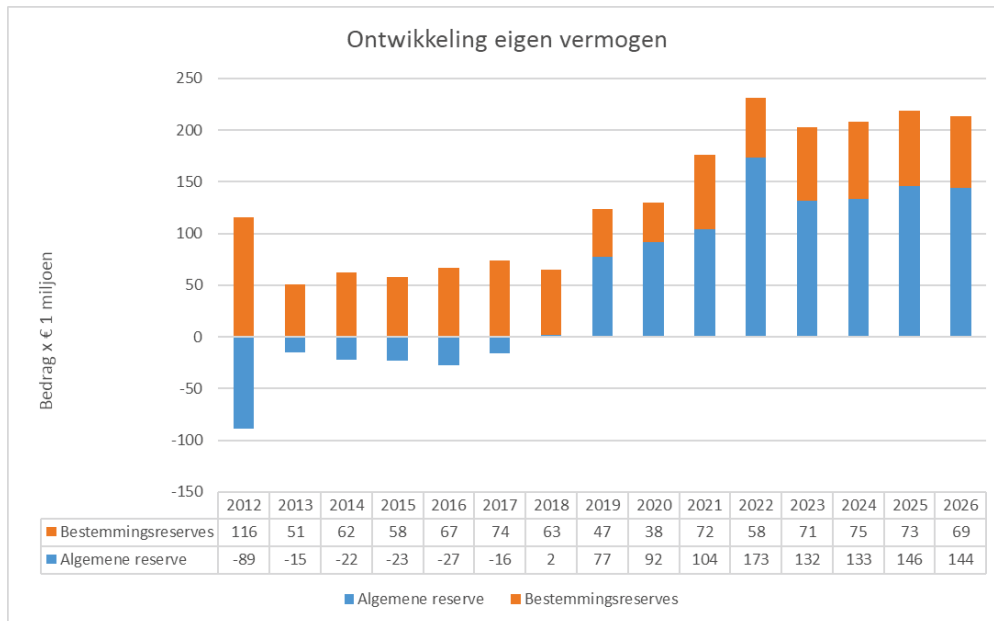

Door met minimale waarden te werken voor zowel de solvabiliteitsratio als ook de weerstandsratio wordt er breder gestuurd op een gezonde financiële positie van de gemeente. Vanuit de weerstandsratio wordt gekeken of er voldoende beschikbaar eigen vermogen is om geïnventariseerde risico's op te kunnen vangen. Vanuit de solvabiliteitsratio wordt gekeken of het eigen vermogen voldoende is ten opzichte van het totale vermogen. Bij een lage solvabiliteitsratio staat er relatief veel schuld (vreemd vermogen) tegenover het bezit van de gemeente. Deze ratio zegt dan ook iets over de wendbaarheid van de financiële positie. Hoe hoger onze schulden zijn, hoe meer rentelasten drukken op de begroting en hoe meer aflossingen gedaan moeten worden in de toekomst.

Naast deze twee ratio's stuurt de gemeente Apeldoorn overigens ook op de netto schuldquote en houdt hiervoor als minimale waarde een ratio van 90% aan. Aangezien deze ratio geen direct verband heeft met de omvang van het eigen vermogen (de reserves) laten we deze verder buiten beschouwing in deze nota.

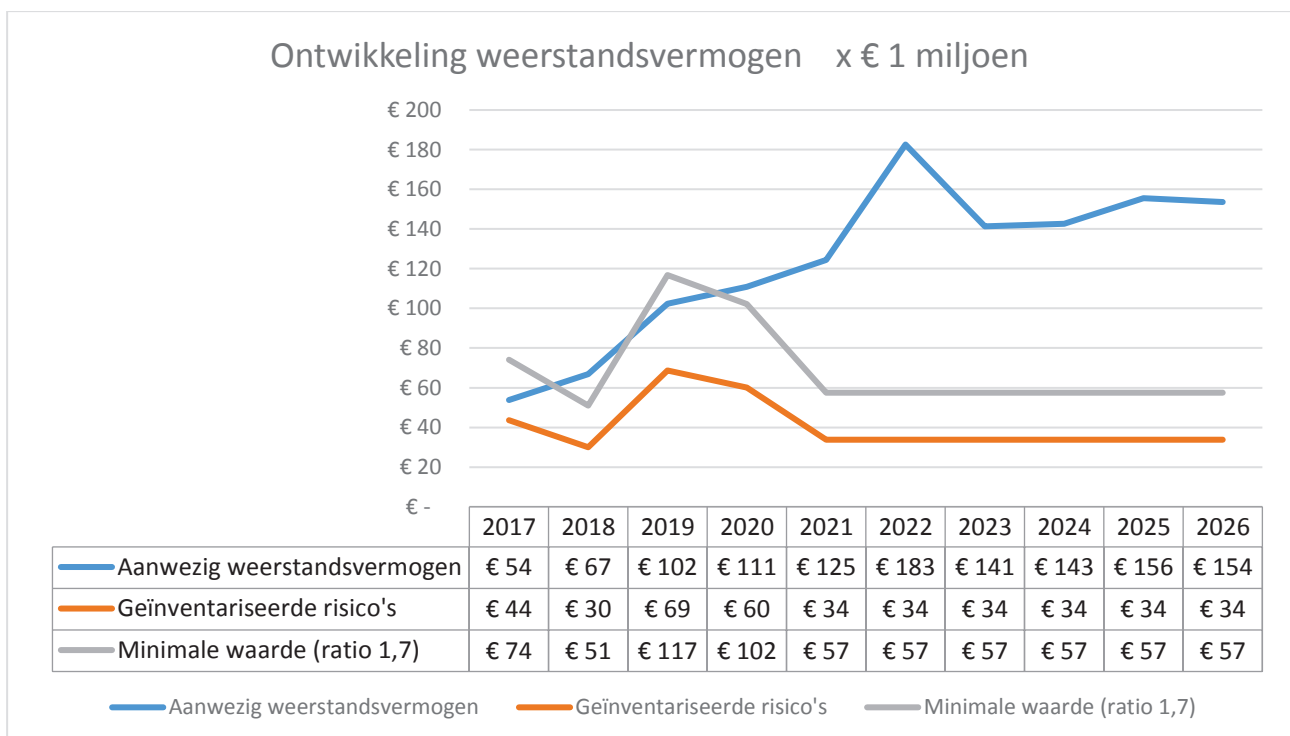
3.2.3 Ontwikkeling eigen vermogen en weerstandsvermogen

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling weer van onze totale vermogenspositie vanaf 2012. Daar waar wij voorheen nog een negatieve algemene reserve kenden zien wij nu een groei van onze reserveposities.

Op basis van de doorrekening van de algemene reserve in de MPB 2023-2026 bedraagt deze in 2023 ca € 132 miljoen oplopend naar ca € 144 miljoen in 2026. De bestemmingsreserves tellen in 2023 op tot ca € 71 miljoen met een prognose voor 2026 van € 69 miljoen. In deze cijfers wordt uitgegaan van de vastgestelde jaarrekening t/m 2021 en de MPB 2023-2026.

De aanwezige weerstandscapaciteit is de laatste jaren toegenomen. Als we die afzetten tegen de totale benodigde weerstandscapaciteit – geïnventariseerde risico's - zien we het volgende beeld voor het weerstandsvermogen bij een weerstandsratio van 1,7. Ook de risico's van de grondexploitatie zijn hier in meegenomen.

De financiële risico's zijn afgenomen en lijken zich te stabiliseren.

4 Voorzieningen

4.1 Algemeen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en zijn in tegenstelling tot reserves niet vrij besteedbaar.

4.2 Instellingscriteria voorzieningen

De uitgangspunten voor het instellen van een voorziening en het in stand houden daarvan zijn binnen het BBV aan strikte regelgeving gebonden. Het vormen van voorzieningen is geregeld in artikel 44 BBV. Deze vindt u in bijlage 4.

De meeste voorzieningen kennen een verplichtend karakter waar de raad geen invloed op heeft. De raad gaat wel over de keuze over het wel of niet hanteren van een onderhoudsvoorziening of het in de begroting opnemen van de reguliere onderhoudslasten. Het beschikken over voorzieningen ligt voornamelijk bij het college.

4.3 Soorten voorzieningen

De voorzieningen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Voor verplichtingen, verliezen en risico's
- Egalisatievoorzieningen
- Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

4.3.1 Voor verplichtingen, verliezen en risico's

Het betreft hier voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's welke vanuit bedrijfseconomisch oogpunt noodzakelijk zijn en waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Hierbij kan gedacht worden aan een voorziening wethouderpensioenen, reorganisatievoorziening of een voorziening voor achterstallig onderhoud.

Gemeenten zijn wettelijk verplicht een voorziening te treffen voor achterstallig onderhoud indien er sprake is van kapitaalvernietiging of risico's voor veiligheid. Bij de jaarrekening 2022 wordt een dergelijke voorziening ingesteld.

4.3.2 Egalisatievoorzieningen

Voor het egaliseren van lasten kennen we verschillende voorzieningen. Naast voorzieningen die bedoeld zijn om kosten of tarieven te egaliseren komt een onderhoudsvoorziening veel voor. Een voorziening om onderhoudslasten van een kapitaalgoed over een aantal jaren te egaliseren kan door de raad worden ingesteld als wordt voldaan aan onderstaande criteria:

- Instelling en voeding gebeurt op basis van een vastgesteld meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van het betreffende kapitaalgoed;
- Het onderhoud- of beheerplan dient een periode van (minimaal) 10 jaar te bestrijken;
- Het onderhoud- of beheerplan dient periodiek te worden geactualiseerd (minimaal eenmaal in de vijf jaar).

Bij de vaststelling van het onderhoud- of beheerplan wordt het te hanteren kwaliteitsniveau vastgesteld. De achterliggende gedachte hiervan is dat indien de hoogte van de onderhoudsvoorziening aansluit bij een onderhoudsplan de continuïteit van het gemeentelijk voorzieningenniveau, zowel in kwalitatieve als in financiële zin, is gewaarborgd. De onderhoud- of beheerplannen worden nader toegelicht in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen in de begroting en de jaarrekening.

In Apeldoorn kennen we bijvoorbeeld de egalisatievoorziening onderhoud vastgoed.

4.3.3 Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Bij dit soort voorzieningen gaat het veelal om bijdragen waarvan de besteding over een aantal jaren wordt uitgesmeerd en waarvan de bestemming gebonden is. Het betreft hier met name ontvangen leges en heffingen met een specifiek, verplicht, bestedingskarakter.

Als voorbeeld kennen we in Apeldoorn de voorziening Sociaal Deficiet, de voorziening huisvuilrechten en de voorzieningen van riolering die ook als doel hebben de rioleringstarieven te egaliseren over de jaren heen.

4.4 Mutaties voorzieningen

Voorzieningen dienen dekkend te zijn voor verplichtingen en onderbouwde risico's. Ze mogen daarom niet hoger of lager zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd. Als blijkt dat een voorziening te hoog is doordat verplichtingen wegvallen of risico's afnemen dan valt een gedeelte van de voorziening vrij ten gunste van de exploitatie. Dit laatste geldt niet als het gaat om voorzieningen opgebouwd uit bijdragen van derden, zoals huisvuilrechten, riolering en leges omgevingsvergunning. Als deze voorzieningen te hoog zijn moeten de tarieven naar beneden bijgesteld worden en/of het overschot moet terugvloeien naar de inwoners.

Toevoegingen

- Toevoegingen moeten zijn gebaseerd op een onderbouwde of noodzakelijke omvang.
- Voorzieningen ter egalisatie van kosten worden afgestemd op de door de raad bepaalde kaders (in het bijzonder meerjarige beheer- en onderhoudsplannen).
- De voeding van voorzieningen vindt plaats via de begroting. Bij (verwachte) tekorten dienen de voorzieningen direct te worden aangevuld ten laste van het resultaat.

Onttrekkingen

- Werkelijke bestedingen worden rechtstreeks ten laste van een voorziening gebracht en blijven buiten de exploitatie. Deze uitgaven staan in directe relatie tot het doel van de voorziening.
- Voorzieningen mogen niet negatief zijn.

Afwijkingen in geraamde onttrekkingen of toevoegingen worden toegelicht in de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening.

Voor de voorziening Bovenwijks gelden specifieke, aanvullende, regels die vastgesteld worden in de nota kostenverhaal.

4.5 Opheffen voorzieningen

Het doel of de bestemming van een voorziening kan niet gewijzigd worden. Voorzieningen worden opgeheven als de verplichting en/of het risico waarvoor de voorziening is gevormd is opgehouden te bestaan. Als opheffing van een voorziening volgens wet- en regelgeving, zoals het BBV, verplicht is, is voor het opheffen geen raadsbesluit nodig. Voorzieningen die niet wettelijk verplicht zijn worden opgeheven na een besluit van de raad.

Als voorbeeld van een voorziening waarvan het risico is komen te vervallen kennen we in Apeldoorn de voorziening SPUK gelden. Met het wegvallen van het risico houdt tevens de voorziening op te bestaan.

4.6 Overige spelregels voorzieningen

Binnen gemeente Apeldoorn worden voorzieningen nominaal gewaardeerd. Uitzondering hierop is de voorziening voor pensioenopbouw politieke ambtsdragers (APPA) waarvoor een actuariële waardering wettelijk verplicht is.

Wij rekenen geen rente toe aan voorzieningen tenzij dit wettelijk anders wordt bepaald.

Het BBV schrijft voor dat per voorziening jaarlijks een overzicht wordt geboden in het verloop (stand begin boekjaar, toevoegingen/onttrekkingen en stand einde boekjaar). Het college neemt een dergelijk overzicht op in de programmabegroting en in de jaarrekening.

4.7 Voorziening dubieuze debiteuren en verliesvoorziening(en) Grondbedrijf

Naast de hiervoor beschreven voorzieningen aan de passivazijde van de balans, kennen we ook voorzieningen aan de activazijde van de balans. Dit zijn voorzieningen die de waarde van een bezit corrigeren. Wij kennen twee van deze voorzieningen: de voorzieningen dubieuze debiteuren en de verliesvoorzieningen van het grondbedrijf.

Deze twee bijzondere voorzieningen worden niet opgenomen in de staat van voorzieningen, omdat zij in mindering worden gebracht op de posten waarop zij betrekking hebben, conform het BBV. Deze vallen dan ook buiten het kader van deze nota

5 Slotbepalingen

Deze nota wordt aangehaald als de Nota reserves en voorzieningen gemeente Apeldoorn 2023 - 2026. Deze nota treedt in werking in boekjaar 2023. De nota reserves en voorzieningen gemeente Apeldoorn 2018 - 2022 komt per gelijke datum te vervallen. Bij onvoorziene omstandigheden en gegronde redenen behoudt de raad het recht om anders te beslissen, dan is opgenomen in deze nota.

6 BIJLAGEN

6.1 Bijlage 1: Overzicht bestemmingsreserves

Naam Reserve	Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW)
Doel	Investerings t.b.v. de transformatie naar beschermd thuis / opvangen discrepantie afbouw rijksbijdrage en transformatie naar beschermd thuis.
Functie	Buffer
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	<i>Storten</i> Overschot op het regionale MO/BW budget (gebaseerd op de rijksbijdrage minus de kosten in een kalenderjaar) met als maximum per jaar het Apeldoornse deel (voor de jaren 2022 t/m 2032). <i>Onttrekken:</i> Via door de Raad vastgesteld bestedingsplan of apart raadsbesluit.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	10 jaar tot en met 2032
Voorstel	nvt

Naam Reserve	gebiedsgericht grondwaterbeheer
Doel	Reserve is bedoeld voor uitvoering van gebiedsgericht grondwaterbeheer.
Functie	Buffer
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	De onttrekking vindt plaats indien zich een saneringssituatie voordoet. Tenzij bestuurlijk relevant wordt dat niet via een separaat raadsvoorstel uitgevoerd. Een storting vindt plaats indien een instantie of particulier niet zelf in staat is om het saneringsrisico te dragen of maatregelen te nemen en dit aan de gemeente wil overdragen.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaalde tijd
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Topsportevenementen
Doel	Het mogelijk te maken om topsportevenementen in Apeldoorn (en in het bijzonder Omnisport) te organiseren.
Functie	Egalisatie
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	Het saldo rekeningresultaat op budget topsportevenementen wordt toegevoegd of onttrokken aan de reserve.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaalde tijd
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Reserve Bedrijfsvoering
Doel	Oplossen van tijdelijke knelpunten in de bedrijfsvoering.
Functie	Dekking
Maximumbedrag	€ 2.000.000
Wijze van storten en onttrekken	De Reserve wordt gevoed door overschotten op de loonsombudgetten. Onttrekkingen vinden plaats op basis van een besluit van de directie.
Aparte spelregel	Claims kunnen voor maximaal twee jaar worden toegewezen. Verder dient men eerst te kijken of er binnen de thema-budgetten nog voldoende ruimte is voordat men een claim indient. De Raad heeft de bevoegdheid over de aanwending van deze reserve aan de directie gedelegeerd.
Looptijd	Onbepaald
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Hoger onderwijs
Doel	Vergroten van de activiteiten van hoger onderwijsinstellingen in Apeldoorn (inclusief de benodigde infrastructuur) met als doel het tegen gaan van de jonge vlucht, tevens talentvolle jongeren te binden aan bedrijven en organisaties (ook regionaal) en tot slot het vergroten van een levendige (binnenstads)omgeving.
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	De reserve is gevoed met incidentele middelen vanuit diverse MPB's en een bestemmingsvoorstel bij de jaarrekening 2019. Aanwending vindt plaats door raadsbesluit in MPB (bijv. voor programmakosten en de oprichting en bijdrage voor 5 jaar voor Stichting Centrum voor Veiligheid en Digitalisering) of via een apart raadsvoorstel (bijv. de realisatie van de tijdelijke brug).
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaald, tot moment uitvoering gereed
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Vervanging kunstgras
Doel	Dekking van meerkosten van vervanging kunstgrasvelden door minder milieu belastende velden (natuur gras of velden met een natuurlijke infill)
Functie	Dekking
Maximumbedrag	€ 2.300.000
Wijze van storten en onttrekken	De werkelijke subsidie uitgaven in een jaar van € 100.000 per veld worden onttrokken aan de reserve. Totaal 23 velden. De Reserve is ingesteld bij de MPB 2023 en wordt gevoed met een storting in 2023 en 2024, telkens € 1.150.000
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Totdat de kunstgrasvelden met een infill van rubbergranulaat zijn vervangen door velden met een natuurlijke infill. Verwachting t/m 2036.
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Ondergronds brengen hoogspanningskabels
Doel	<p>Het ondergronds brengen van de hoogspanningskabels, zoals in De Maten en Woudhuis-Osseveld, is een gemeentelijk speerpunt.</p> <p>De Wet Voortgang Energietransitie (VET) heeft de Elektriciteitswet 1998 gewijzigd met toevoeging van het artikel 22a, voor het verplaatsen of ondergronds aanleggen van hoogspanningsverbindingen. De Minister van EZ heeft de hoogspanningsverbinding in De Maten en Woudhuis-Osseveld aangewezen als verbindingen zoals bedoeld volgens artikel 22a. Dit is een unieke kans om het verder ondergronds brengen van hoogspanningslijnen in Apeldoorn te kunnen realiseren. Op basis van het artikel 22a neemt het Rijk 80% van de kosten op zich, 20% moet decentraal worden opgebracht. Het gemeentelijk deel van de decentrale kosten van verkabeling worden gedekt vanuit deze reserve. Dit betreffen langlopende procedures en werkzaamheden, waar de gemeente mede afhankelijk is van de capaciteit en prioriteit bij de netbeheerder.</p>
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	<p><i>Storten:</i> Nieuw traject: als een nieuw traject gewenst is vindt voeding op dat moment plaats, bijvoorbeeld middels de MPB- nieuw beleid, resultaatbestemming of separaat raadsvoorstel.</p> <p>Actualisatie: de reserve wordt geïndexeerd middels een begrote storting in de MPB. Als blijkt op basis van nieuwe informatie dat de omvang van de reserve ontoereikend is voor de beoogde trajecten, bijvoorbeeld op basis van het definitief ontwerp, dan wordt de raad hierover geïnformeerd (conform de financiële drempels in de financiële verordening).</p> <p><i>Onttrekken:</i> Jaarlijks wordt de onttrekking begroot. Op basis van de werkelijk gemaakte kosten vindt de onttrekking op het einde van het jaar plaats.</p>
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Einde looptijd uitvoeringsprojecten
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Sportactiviteiten
Doel	Fluctuaties in uitgaven, die vooral worden veroorzaakt door éénmalige activiteiten, opvangen. Denk aan reorganisatie van accommodaties (velden), en concreet de vervanging van de toplaag van een kunstgrasveld conform overeenkomst.
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	De jaarlijkse bijdrage sportvereniging Groen Wit voor toekomstige vervanging van één van de kunstgrasvelden wordt gestort in de reserve. Saldo per 31.12.2022 is € 74.036. Vervanging van het veld door een veld met een natuurlijke infill kost ca. € 330.000. De meerkosten van de natuurlijke infill kan gedekt worden uit de reserve 'vervanging kunstgras' (€ 100.000). Bij de jaarrekening 2022 volgt een voorstel om uit het rekeningresultaat 2022 het resterende tekort van € 156.000 toe te voegen aan de reserve Sportactiviteiten, bestemd voor de vervanging van de toplaag.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Na uitvoering van de vervanging kan de reserve opgeheven worden.
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Zwitsal park
Doel	Doel van deze reserve om, in een periode van 10 jaar, tot aan verkoop het Zwitsalgebied als project verder te ontwikkelen. De reserve zal kunnen worden opgeheven na verkoop.
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	Op jaarbasis worden de geraamde kosten van de planontwikkeling geraamd en de onttrekking uit de reserve begroot. De kosten en baten van de vastgoedexploitatie worden eveneens jaarlijks begroot en het saldo wordt verrekend met de reserve Zwitsal. Dit vindt op begrotingsbasis plaats en op jaarrekening.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Bepaald is een 10 jaars termijn vanaf 2017, dus tot 2027 (verkoop van het terrein en opstallen).
Voorstel	nvt

Naam Reserve	Ophogen activeringsgrens 2023
Doel	
Functie	Egalisatie
Maximumbedrag	€ 3.000.000
Wijze van storten en onttrekken	Eenmalige storting ten laste van het resultaat 2023. Onttrekking vindt jaarlijks plaats op basis van wat nodig is om de verhoging van de activeringsgrens te egaliseren. Vrijval komt ten gunste van het taakveld 0.8 - overige baten en lasten
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	2031
Voorstel	nvt

Reserves met een voorstel tot opheffing, wijziging van het doel en/of de spelregels:

Naam Reserve	Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA)
Doel	Deze reserve kent drie doelen: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkelfonds gericht op de schaalspong (Apeldoorn 2040) 2. Ontwikkelfonds voor bedrijventerreinen 3. Ontwikkelfonds voor grote transities
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	Voeding van deze reserve vindt plaats bij de Voorjaarsnota en de MPB op basis van een onderbouwing-op-hoofdlijnen van de ambitie. Hiermee worden de middelen in de BROA gereserveerd maar zijn ze nog niet beschikbaar. Onttrekking: De raad stelt op basis van bestedingsplannen inclusief begrotingswijziging de middelen beschikbaar. Op dat moment wordt er in de BROA een project toegevoegd met een fasering van onttrekkingen (uitgaven) over meerdere jaren. Het totale projectbudget vormt het kader waarbinnen de uitgaven mogen plaatsvinden. Er vindt zonder instemming van de raad geen overheveling tussen projectbudgetten plaats.
Aparte spelregel	De wijze van storten en onttrekken zoals hierboven omschreven zijn van toepassing
Looptijd	2040
Voorstel	Intrekken van eerdere aparte spelregels en deze opnemen onder de wijze van storten en onttrekken. De reserve niet meer voeden met subsidies die als voorschotbedragen ontvangen worden en waar uitvoeringsverplichtingen aan verbonden zijn. Deze vooruit ontvangen subsidies apart opnemen op de balans.

Naam Reserve	Onderwijshuisvesting
Doel	Het doel van de reserve onderwijshuisvesting is om de financiering van vervangende nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen in Apeldoorn voor de toekomst financieel te dekken. Het is een gemeentelijke wettelijke taak om voldoende onderwijshuisvesting beschikbaar te hebben in Apeldoorn (kwalitatief en kwantitatief).
Functie	Dekking / egalisatie
Maximumbedrag	€ 4.500.000 (voorstel niet af te romen in afwachting van de actualisatie integraal huisvestingplan onderwijs (IHP))
Wijze van storten en onttrekken	Alle voor- en nadelen in de exploitatie worden verrekend met de reserve onderwijshuisvesting. We hebben een exploitatiebegroting (taakveld 4.2) met een nadelig saldo. Het nadelige saldo in begroting / jaarrekening wordt minus een constante fictieve rijksbijdrage (met jaarlijks indexering) verrekend met de reserve onderwijshuisvesting.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaald
Voorstel	Met de actualisatie van het IHP in de tweede helft van 2023 wordt ook een voorstel gedaan voor bijstelling van deze reserve. Met daarin opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> - Doelstelling en functie reserve; - Maximumbedrag op basis van geactualiseerd IHP

	- Wijze van storting en onttrekking
Naam Reserve	Algemene Reserve Grondexploitaties
Doel	Opvangen van de risico's binnen de grondexploitaties
Functie	Buffer
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	<p>Mutaties vinden plaats op basis van de risico analyse die jaarlijks wordt gemaakt bij het opstellen van de meerjarenprognose grondexploitaties.</p> <p>De weerstandsratio grondexploitatie is vastgesteld op 1,0. Dat houdt in dat de risico's volledig afgedekt worden door deze reserve.</p>
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaald
Voorstel	<p>In te stemmen met het voorstel tot opheffen van de Algemene Reserve Grondbedrijf na vaststelling van de jaarrekening 2022 en de voorliggende MPG. Dit betekent dat eventuele gevolgen voor de ARG die voortkomen uit de MPG en de jaarrekening 2022 nog worden verwerkt, waarna het bedrag uit de ARG wordt overgeheveld naar de Algemene Reserve.</p> <p>De methodiek van risico beheersing grondexploitatie aan te houden. Het benodigde weerstandsvermogen voor de risico's voor grondexploitatie mee te nemen in het totale weerstandsvermogen (en weerstandsratio) van de gemeente.</p> <p>De risico's van grondexploitatie mee te nemen als één geheel in de toprisico's van de gemeente, zodat het transparant een plek krijgt binnen het geheel van onze risicobeheersing.</p>

Naam Reserve	Frictiekosten
Doel	Bevorderen van de arbeidsmobiliteit. Onder andere om verwachte toekomstige organisatie ontwikkelingen te kunnen dekken.
Functie	Egalisatie (en dekking)
Maximumbedrag	€ 2.000.000
Wijze van storten en onttrekken	Aan het einde van het jaar wordt het saldo van het Loopbaancentrum gestort of onttrokken aan deze reserve.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	nvt
Voorstel	De reserve te maximeren op € 2.000.000

Naam Reserve	Corona
Doel	Maatregelen kunnen treffen om de sociale, economische en maatschappelijke effecten van de coronapandemie te beperken en hiermee steun en perspectief te bieden aan inwoners en ondernemers van Apeldoorn
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	Compensatie vanuit het Rijk (veelal via de algemene uitkering) is gestort in de reserve. Het college is gemandateerd om besluiten te nemen t.l.v. de reserve.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Bij de jaarrekening van 2022 wordt voorgesteld deze reserve op te heffen
Voorstel	Opheffen bij besluitvorming jaarrekening 2022

Naam Reserve	Bedrijfsvoering griffie
Doel	Opvangen van eventuele tekorten bij de Raad c.q. de Griffie
Functie	Buffer
Maximumbedrag	€ 50.000
Wijze van storten en onttrekken	
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaald
Voorstel	De reserve voldoet niet aan de huidige criteria. Daarom stellen we voor, in afstemming met de griffie, deze op te heffen en het saldo toe te voegen aan de algemene reserve

Naam Reserve	Groene compensaties (voorheen 'vernieuwen bomenbestand')
Doel	<p>De huidige reserve kent twee doelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Om nieuwe bomen aan te planten als gevolg van het kappen zonder vergunning in de witte gebieden 2. Overgenomen verplichtingen om bos- en natuur te compenseren; <p>Als gevolg van projecten die indieners verplichten tot het betalen van een bedrag voor bos- en groencompensatie ontvangt de gemeente tussentijds bedragen. De kosten van de aanleg worden bekostigd middels een onttrekking uit deze reserve.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Vereveningsbijdrage Vrijkomende Agrarische Bebouwing. Dit doel van de reserve is komen te vervallen. Het inhoudelijke doel wordt bereikt door in natura te verevenen. Financiële afkoop en afwikkeling via de reserve is niet meer mogelijk.
Functie	Egalisatie
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	De jaarlijkse storting en onttrekking vindt ter vaststelling via de jaarrekening plaats. Dat voorkomt dat er voor ontvangen bijdragen telkens een begrotingswijziging aan u wordt voorgelegd.
Aparte spelregel	nvt
Looptijd	Onbepaalde tijd

Voorstel	<p>De bijdragen vanuit de overgenomen verplichtingen (derden of gemeente zelf) dienen besteed te worden aan de aanleg van nieuwe natuur en of bos. Op basis van dit verplichtende karakter is het voorstel om de reserve om te zetten naar een voorziening 'Groene compensaties'.</p> <p>De jaarlijkse storting, (€ 13.555) voor de aanplant van nieuwe bomen wordt omgezet naar een structureel bestedingsbudget. Hierdoor zal het van jaar op jaar kunnen fluctueren.</p>
-----------------	---

Naam Reserve	Reserve Overlopen projecten (ROP)
Doel	Projectbudgetten die op het einde van het jaar nog niet of niet volledig zijn besteed kunnen overgeheveld worden naar een volgend jaar zonder dat daar een extra raadsbesluit voor nodig is.
Functie	Dekking
Maximumbedrag	nvt
Wijze van storten en onttrekken	Zie onderdeel 6.2. met aparte spelregels
Aparte spelregel	Zie onderdeel 6.2.
Looptijd	Onbepaald
Voorstel	<p>Zie onderdeel 6.2 met aparte spelregels.</p> <p>Voorstel is om in de paragraaf investeringen de werkwijze op te nemen hoe we omgaan met restant investeringsbudgetten.</p> <p>Daarnaast is het voorstel om de minimale grens van overheveling te verhogen van € 20.000 naar € 50.000. Dit voorkomt dat er teveel kleine posten meegenomen worden naar een volgend jaar. Bedragen boven € 50.000 kunnen overgehield worden naar een volgend jaar als deze voldoen aan de specifieke spelregels zoals in 6.2 is opgenomen.</p> <p>Ook worden hierdoor administratieve lasten teruggedrongen en brengen we meer focus aan op financiële hoofdlijnen.</p>

6.2 Bijlage 2: Spelregels specifieke reserves

6.2.1 Reserve overlopende projecten

Onder overlopende projecten worden de volgende budgetten verstaan:

Incidentele projecten

Overlopende incidentele projecten, met dekking uit exploitatielasten. Dit zijn beschikbaar gestelde exploitatiebudgetten voor specifieke projecten die nog niet, of voor een deel, zijn uitgevoerd in een jaar.

De volgende criteria worden bij overboeking gehanteerd:

- Per over te boeken post is een minimum van € 50.000 ingesteld. Alleen hogere bedragen kunnen overgeheveld worden;
- Budget mag alleen worden overgeheveld als het wordt gebruikt voor het zelfde doel als waarvoor het in het begrotingsjaar beschikbaar is gesteld en als er in het opvolgende jaar onvoldoende budgetruimte voor is begroot;
- Overheveling van budgetten is geoorloofd voor zover het restant nodig is om het project af te ronden en de te leveren prestaties alsnog te kunnen realiseren;
- Incidentele budgetten mogen maximaal twee maal worden overgeheveld, wat inhoudt dat een budget na 3 jaar vrijvalt in het resultaat van de jaarrekening. Een uitzondering geldt voor budgetten waarvan de raad expliciet heeft besloten dat zij langer mogen worden overgeheveld.

Voorbeeld

Voor schadelijke natuurverschijnselen heeft de raad budget ter beschikking gesteld, met daarbij in het raadsbesluit opgenomen dat dit budget voor meerdere jaren beschikbaar is (niet aan jaargrenzen gebonden). Dit budget mag meerdere jaren worden overgeheveld als het meer dan € 50.000 bedraagt.

Overlopende structurele budgetten

De volgende criteria worden gehanteerd bij het overhevelen van structurele budgetten:

- Per over te boeken post is een minimum van € 50.000 ingesteld;
- Structurele budgetten kunnen maximaal éénmaal worden overgeheveld, hetgeen inhoudt dat het budget na twee jaar vrijvalt in het resultaat van de jaarrekening;
- Overheveling is alleen mogelijk indien:
  - geplande activiteiten niet in het initiële begrotingsjaar hebben plaats gevonden, en
  - deze in het daar opvolgende jaar gaan plaats vinden, plus
  - dat ze bijdragen aan door de raad vastgestelde doelen, en
  - er in het opvolgende jaar onvoldoende budget beschikbaar is voor de uitvoering.
- Het budget mag alleen voor die activiteiten worden ingezet waaraan ze is toegekend.

Voorbeeld

Door een vroege inval van de vorst kan de geplande vervanging van de lantarenpalen niet meer plaats vinden. De vervanging wordt in het voorjaar van het volgende jaar uitgevoerd. Dit budget mag eenmalig worden overgeheveld.

6.3 Bijlage 3: Overzicht voorzieningen

Naam Voorziening	Exploitatie begraafplaatsen
Doel	De begraafrechten betreffen van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden aan de begraafzaak van de gemeente Apeldoorn.
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>Bij de begroting wordt de storting en onttrekking bepaald.</p> <p>De basis voor de begroting is een 10 jaren doorkijk. Hierbij wordt een prognose van de verwachte inkomsten en uitgaven voor de komende 10 jaar 'tegen het licht gehouden'. Deze doorrekening is ook de basis voor de tarief stelling.</p> <p>Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting en onttrekking plaats. Alle boekingen die ten laste of ten gunste komen van taakveld 7.5 (begraafplaatsen) worden via een storting en onttrekking verrekend met de voorziening. Uitzondering hierop zijn de salarislsten. Daarvoor in de plaats worden de werkelijke uren x tarief ten laste van de voorziening geboekt.</p>
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Bovenwijken
Doel	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden voor bovenwijkse voorzieningen
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>De voorziening wordt gevoed door bijdragen van particuliere ontwikkelaars, zowel bedrijven als burgers. De bijdragen zijn overeengekomen in anterieure contracten. Deze overeenkomsten, ook wel AC-overeenkomst genoemd, zijn ontstaan na verruiming van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) in 2008.</p> <p>Deze wet biedt gemeenten de mogelijkheid om kosten in het domein van de ruimtelijke ordening te verhalen op (particuliere) ontwikkelaars. Dit kostenverhaal is gebaseerd op het grondbeleid dat de gemeente sinds 2012 voert t.a.v. bijdragen in gebiedsoverstijgende kosten (bovenwijken), bijdragen sociaal deficit en bijdragen landschapsversterking.</p> <p>De huidige voorziening kent een stand van € 2,8 mio ultimo 2022. De besteding vindt plaats op basis van een indeling in structuurdragers (Kanaalzone), Groene structuur (groene mal), Waterstructuur (waterplan), Verkeersstructuur (verkeerskaart) en Landelijk gebied/dorpen.</p>
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Riolen groot onderhoud pompen en gemalen
Doel	De voorziening maakt het mogelijk om fluctuaties in de uitgaven aan het groot onderhoud op te vangen ten aanzien van pompen en gemalen.
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij de begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	Deze voorziening op te heffen en het bedrag onder te brengen in een voorziening Groot Onderhoud WRP

Naam Voorziening	Riolen egalisatie en sparen
Doel	De rioolheffing betreffen van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden aan de water- en rioleringstaak van de gemeente.
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	De voorziening te hernoemen in Spaar- en egalisatievoorziening WRP

Naam Voorziening	Riolen groot onderhoud
Doel	De voorziening maakt het mogelijk om fluctuaties in de uitgaven aan het groot onderhoud op te vangen.
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan.
Voorstel	Deze voorziening op te heffen en het bedrag onder te brengen in een voorziening Groot Onderhoud WRP

Naam Voorziening	Riolen klimaatadaptatie
Doel	de bijdragen aan toekomstige (vervangings-)investeringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35 lid 1b BBV
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	Deze voorziening op te heffen en het bedrag onder te brengen in een voorziening (vervangings)Investeringen WRP

Naam Voorziening	Riolen vervanging
Doel	de bijdragen aan toekomstige (vervangings-)investeringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35 lid 1b BBV
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	Deze voorziening op te heffen en het bedrag onder te brengen in een voorziening (vervangings)Investeringen WRP

Naam Voorziening	Vervanging pompen en gemalen
Doel	de bijdragen aan toekomstige (vervangings-)investeringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35 lid 1b BBV
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	Deze voorziening op te heffen en het bedrag onder te brengen in een voorziening (vervangings)Investeringen WRP

Naam Voorziening	(vervangings) Investeringen WRP
Doel	de bijdragen aan toekomstige (vervangings-)investeringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35 lid 1b BBV ten behoeve van riolen, pompen en gemalen en klimaatadaptatie.
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	De voorziening in te stellen.

Naam Voorziening	Groot Onderhoud WRP
Doel	De voorziening maakt het mogelijk om fluctuaties in de uitgaven aan het groot onderhoud aan riolen en pompen/gemalen op te vangen.
Categorie	Egalisatievoorzieningen
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij de begroting wordt een storting of onttrekking bepaald. Op jaarrekening basis vindt de daadwerkelijke storting of onttrekking plaats. Grondslag is het door de raad vastgestelde Water- en Rioleringsplan (WRP).
Voorstel	De voorziening in te stellen.

Naam Voorziening	Schenking kinderboerderij
Doel	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	De raad wordt via de jaarrekening op de hoogte gesteld van mutaties in de voorziening. Een nieuwe bestedingsaanvraag is onderweg.
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Groot onderhoud Stadhuis org
Doel	Egaliseren van onderhoudslasten op basis van een onderhoudsplan
Categorie	Egalisatievoorzieningen (onderhoud)
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Jaarlijks wordt er een gelijk bedrag gestort, welke is begroot in de exploitatie. Uitgaven worden gedaan rechtstreeks tlv de voorziening. In 2020 is een nieuw MJOP opgesteld voor 2021-2050 ivm oplevering Huis van de Stad (verbouwd stadhuis).
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Onderhoud Vastgoedbedrijf
Doel	De voorziening dient primair als doel een gelijkmatige verdeling van onderhoudslasten
Categorie	Egalisatievoorzieningen (onderhoud)
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Op basis van een 20-jarige doorrekening van het planmatig onderhoud wordt de benodigde jaarlijkse dotatie bepaald. Deze is zodanig dat de voorziening over 20 jaar dekkend is. Jaarlijks wordt – per pand - het werkelijk besteed planmatig onderhoud onttrokken aan deze voorziening. Niet verrekenbare BTW is onderdeel van de voorziening, interne en externe apparaatskosten niet. Het eigenarenonderhoud wat is uitbesteed aan Accres en andere externe huurders (CODA en Orpheus) maakt nu nog geen onderdeel uit van deze voorziening. Met de nieuwe dvo Accres 2025-2028 en het nieuwe huurcontract met CODA ingaande 2024 zal dit worden heroverwogen.
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Onderhoud Gemeentewerf Noord
Doel	Egaliseren van onderhoudslasten op basis van een onderhoudsplan
Categorie	Egalisatievoorzieningen (onderhoud)
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Jaarlijks wordt er een gelijk bedrag gestort, welke is begroot in de exploitatie. Uitgaven worden gedaan rechtstreeks tlv de voorziening.
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Onderhoud Werkgebouw Zuid
Doel	Egaliseren van onderhoudslasten op basis van een onderhoudsplan
Categorie	Egalisatievoorzieningen (onderhoud)
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Jaarlijks wordt er een gelijk bedrag gestort, welke is begroot in de exploitatie. Uitgaven worden gedaan rechtstreeks tlv de voorziening.
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Huisvuilrechten
Doel	De afvalstoffenheffing betreft van de inwoners (derden) verkregen heffingen die specifiek besteed worden aan de afvalstoffentaak in de gemeente Apeldoorn.
Categorie	Egalisatievoorzieningen, en Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>Jaarlijks wordt bij de begroting het afvalstoffentarief berekend op basis van de verwachte lasten. Doorgaans wordt daarbij uitgegaan van een 100% kostendekkend tarief. Het is denkbaar dat de voorziening op begrotingsbasis wordt ingezet om sterk stijgende lasten of een tariefstijging te dempen.</p> <p>Op jaarrekeningbasis vindt aan de hand van de werkelijke lasten en baten die betrekking hebben op de afvalstoffenheffing de storting of onttrekking plaats.</p> <p>Met de voorziening wordt een gelijkmatige ontwikkeling van tarieven voor huisvuilrechten en het opvangen van voor- en nadelen in de jaarlijkse exploitatie van de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval beoogd.</p>
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Leges omgevingsvergunning bouwen
Doel	De leges omgevingsvergunningen betreffen van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden aan de taak bouwleges van de gemeente Apeldoorn. Met de voorziening wordt over de jaren heen een gelijkmatige legesheffing beoogd.
Categorie	Egalisatievoorzieningen, en Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>Jaarlijks wordt bij de begroting de legestarieven berekend op basis van de verwachte opbrengsten en lasten. Daarbij wordt uitgegaan van een 100% kostendekkend tarief.</p> <p>Op jaarrekeningbasis vindt aan de hand van de werkelijke lasten en baten die betrekking hebben op de bouwleges de storting of onttrekking plaats.</p>
Voorstel	nvt

Naam Voorziening	Landschapsversterking
Doel	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>De voorziening werd t/m 2016 gevoed door bijdragen van particuliere ontwikkelaars, zowel bedrijven als burgers. De bijdragen zijn overeengekomen in anterieure contracten. Deze overeenkomsten, ook wel AC-overeenkomst genoemd, zijn ontstaan na verruiming van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) in 2008.</p> <p>Geconstateerd is dat de regeling complex is, weerstand ondervindt, niet is opgenomen in dorpsvisies en daarom onbekend, geen bestedingsplan aanwezig is, mogelijkheden om toe te passen beperkt zijn.</p>
Voorstel	Onderzocht moet worden in hoeverre deze voorziening kan worden ingezet binnen de projecten van Stadmaken en/of Omgevingsvisie (bijvoorbeeld Uddel).

Naam Voorziening	Sociaal Deficet
Doel	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden
Categorie	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>De voorziening werd t/m 2016 gevoed door bijdragen van particuliere ontwikkelaars, zowel bedrijven als burgers. De bijdragen zijn overeengekomen in anterieure contracten. Deze overeenkomsten, ook wel AC-overeenkomst genoemd, zijn ontstaan na verruiming van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) in 2008.</p> <p>Deze wet biedt gemeenten de mogelijkheid om kosten in het domein van de ruimtelijke ordening te verhalen op (particuliere) ontwikkelaars. Dit kostenverhaal is gebaseerd op het grondbeleid dat de gemeente sinds 2012 voert t.a.v. bijdragen in gebiedsoverstijgende kosten (bovenwijks), bijdragen sociaal deficiet en bijdragen landschapsversterking.</p> <p>Er zijn na 2016 ook geen onttrekkingen aan de orde geweest.</p>
Voorstel	Onderzocht moet worden in hoeverre deze voorziening kan worden ingezet binnen de projecten van Stadmaken.

Naam Voorziening	Bodemsanering vastgoed
Doel	Bij het vaststellen van de verplichting kan aan de orde zijn dat deze over meerdere boekjaren zal worden uitgevoerd.
Categorie	Wettelijke verplichting wanneer bevoegd gezag een besluit heeft genomen.
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	<p>De kosten van bodemsanering mogen nooit worden geactiveerd of betrokken bij een grondexploitatie omdat het verkrijgingskosten zijn. Het wordt gezien als achterstallig onderhoud van het grondeigendom. De kosten moeten daarom direct als verlies worden genomen.</p> <p>In sommige gevallen heeft het bevoegd gezag een aanwijzing gegeven dat de bodemsanering dient te worden uitgevoerd binnen een bepaalde termijn. Wanneer deze de jaargrens overschrijdt, is het wettelijk verplicht om een voorziening voor de verwachte saneringskosten in de jaren in te stellen.</p>
Voorstel	Bij de aanbidding van de jaarrekening 2022 wordt aan de raad voorgesteld om in te stemmen met deze - overigens wettelijk verplichte - voorziening.

Naam Voorziening	Achterstallig onderhoud vastgoed
Doel	Bij het vaststellen van de verplichting kan aan de orde zijn dat deze over meerdere boekjaren zal worden uitgevoerd.
Categorie	Wettelijke verplichting vanuit de BBV
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Op basis van een benodigd budget voor uitvoering van herstel, zal een bedrag (worden) gestort in de voorziening. Bij elke jaarrekening wordt bepaald of het saldo in deze voorziening toereikend is voor de geplande uitgaven in de daarop volgende jaren. De aanwending vindt per specifieke casus plaats door de kosten van uitvoering en begeleiding direct te onttrekken aan de voorziening.
Voorstel	Bij de aanbidding van de jaarrekening 2022 wordt aan de raad voorgesteld om in te stemmen met deze - overigens wettelijk verplichte – voorziening.

Naam Voorziening	Verlofsparen
Doel	Egaliseren van lasten. Medewerkers kunnen sparen voor (langdurig) verlof. Dat wordt gewaardeerd en in de voorziening gestort. Op het moment van opnemen van dit verlof biedt de voorziening middelen om tijdelijk personeel aan te nemen ter vervanging.
Categorie	Wettelijke verplichting vanuit de BBV
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	Bij elke jaarrekening wordt bepaald wat het saldo in deze voorziening moet zijn. Dat wordt vastgesteld op basis van het gespaarde verlof door medewerkers. De aanwending vindt per specifieke casus plaats door de kosten van vervanging direct te onttrekken aan de voorziening.
Voorstel	Bij de aanbidding van de jaarrekening 2022 wordt aan de raad voorgesteld om in te stemmen met deze - overigens wettelijk verplichte – voorziening.

Naam Voorziening	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)
Doel	Voorziening voor pensioenopbouw van politieke ambtsdragers
Categorie	Voor verplichtingen, verliezen en risico's
Wijze van storten en onttrekken/aanwending	De hoogte van de voorziening wordt bepaald door een jaarlijkse actuariële berekening voor de pensioenopbouw. Het verschil tussen de actuariële berekening en de stand in de jaarrekening dient te worden onttrokken/ bijgestort in de voorziening.
Voorstel	Bij de aanbidding van de jaarrekening 2022 wordt aan de raad voorgesteld om in te stemmen met deze - overigens wettelijk verplichte – voorziening.

6.4 Bijlage 4: Wettelijk kader

6.4.1 BBV artikelen

In deze bijlage zijn de relevante artikelen met betrekking tot reserves en voorzieningen uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) opgenomen.

Artikel 41

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden, met een rente-typische looptijd van één jaar of langer.

Artikel 42

1. Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening
2. Het in het eerste lid bedoelde resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

Artikel 43

1. In de balans worden de reserves onderscheiden naar:
  - a. de algemene reserve;
  - b. de bestemmingsreserves.
2. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Artikel 44

1. Voorzieningen worden gevormd wegens:
  - a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
  - b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
  - c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
  - d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.
2. Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b.
3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Artikel 45

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Artikel 49

1. In de balans worden onder de overlopende passiva afzonderlijk opgenomen:
  - a. verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
  - b. de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;
  - c. overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen.
2. De voorschotten, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van;
  - Europese overheidslichamen;
  - het Rijk, en
  - overige Nederlandse overheidslichamen.

Artikel 54

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan toegelicht.
2. Per reserve wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
  - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
  - b. de toevoegingen of onttrekkingen uit hoofde van het voorgaande boekjaar;
  - c. de toevoegingen of onttrekkingen bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening;
  - d. de verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd;
  - e. het saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

Artikel 55

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van de voorzieningen, bedoeld in artikel 44 en de wijzigingen daarin toegelicht.
2. Per voorziening wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
  - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
  - b. de toevoegingen;
  - c. ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen;
  - d. de aanwendungen;
  - e. saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

6.4.2 BBV stellige uitspraken en aanbevelingen

Naast wetsartikelen kent het BBV stellige uitspraken en aanbevelingen. De stellige uitspraken gelden als wetgeving en dienen opgevolgd te worden. De aanbevelingen zijn minder hard van aard.

Notitie lokale heffingen 2021

- Indien een voorziening onderhoud (artikel 44, lid 1, sub c BBV) onvoldoende is onderbouwd dan komen deze gelden niet in een reserve maar in een voorziening ex. artikel 44, lid 2 BBV. Dit geldt ook voor de baten uit lokale heffingen die aan het einde van het belastingjaar niet zijn besteed omdat begrote investeringen en (onderhouds)werkzaamheden niet zijn uitgevoerd.
- Als een gemeente spaart in het tarief voor toekomstige vervangingsinvesteringen in de voorziening toekomstige vervangingsinvesteringen ex artikel 44, lid 1, sub d BBV, dan mogen deze niet gebruikt worden om boekwaarden van eerdere, bestaande investeringen af te boeken
- Ook wanneer de jaarlijkse spaarbedragen voor de heffing gelijk zijn aan de jaarlijkse vervangingsinvesteringen (=ideaalcomplex) moeten de 'spaarbedragen' als last worden geboekt en wordt vervolgens de daarmee gevormde voorziening afgeboekt op de geactiveerde vervangingsinvesteringen.
- Het is toegestaan om de bijdragen van derden (baten van de heffing) in te zetten ten behoeve van tariefegalisatie. De middelen worden dan op begrotingsbasis gedoteerd aan een voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV. Er moet extracomptabel worden aangetoond dat deze middelen binnen een redelijke termijn ingezet worden ter bestrijding van de lasten waarvoor een heffing is opgelegd.
- Indien baten van lokale heffingen in één jaar geraamd en gerealiseerd worden en de lasten zich over meerdere jaren uitstrekken, is het toegestaan deze te matchen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van een voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV (baat gaat voor de last uit) of de balanspost 'nog te verrekenen bedragen' (last gaat voor de baat uit).

Notitie materiële vaste activa 2019

- Voorzieningen die vooraf worden gevormd om lasten van groot onderhoud gelijkmatig te verdelen over meerdere begrotingsjaren, kunnen alleen met instemming van de raad ingesteld en gevoed worden op basis van een recent beheerplan.
- In geval van achterstallig onderhoud, waarbij sprake is van kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties, wordt er op basis van artikel 44 lid 1a BBV een voorziening gevormd.

Notitie rente 2017

- Als er wel een rentevergoeding over het eigen vermogen en/of de voorzieningen wordt berekend, dan is deze vergoeding maximaal het rentepercentage dat is gebaseerd op het gewogen samenstel van de (bruto) externe rentelasten over het totaal van de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen.
- Alhoewel in het BBV de mogelijkheid vooralsnog blijft bestaan om een rentevergoeding (of een vergoeding voor de inflatie) over het eigen vermogen en de voorzieningen te berekenen en deze door te belasten aan de taakvelden, adviseert de Commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet (meer) toe te passen.

Notitie grondbeleid 2019

- Voor de bepaling van kosten van de Bouwgrond in exploitatie (BIE) die tot de vervaardigingskosten als bedoeld in artikel 63 lid 3 lid BBV kunnen worden gerekend, wordt aangesloten op de kostensoorten zoals opgenomen in de Wet ruimtelijke ordening (artikel 6.13) en het Besluit ruimtelijke ordening (artikelen 6.2.3 tot en met 6.2.5). Dit betekent dat maximaal deze kostensoorten kunnen worden toegerekend aan de BIE, waarbij ten aanzien van de rente onder punt 'n' van de kostensoorten artikel 6.2.4 Bro alleen de rente over het vreemd vermogen mag worden toegerekend en geen rente over het eigen vermogen en waarbij dotaties/bijdragen aan een voorziening (fonds) voor bovenplanse kosten (artikel 6.13 lid 7 Wro) (bedoeld voor bovenwijkse voorzieningen) in de BIE niet zijn toegestaan.
- Het is vanaf 2016 niet meer toegestaan om dotaties te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen. Bestaande voorzieningen per ultimo 2015 blijven gehandhaafd en kunnen volgens planning worden afgewikkeld. Sparen voor bovenwijkse voorzieningen die na het afsluiten van een grondexploitatie zullen worden aangelegd, is nog wel mogelijk via een door de raad in te stellen bestemmingsreserve. Toevoegingen aan deze bestemmingsreserve kunnen alleen plaatsvinden via resultaatbestemming of via een ander specifiek daartoe door de raad genomen besluit

Aanbevelingen commissie BBV

Notitie lokale heffingen 2021

- De commissie BBV adviseert om periodiek een analyse uit te voeren op de begrote en gerealiseerde lasten en baten van de lokale heffingen. Het inzichtelijk maken van de opbouw van de voorzieningen ex artikel 44, lid 1, sub c, lid 1, sub d, en lid 2 BBV vormt een expliciet onderdeel van deze analyse.

6.5 Bijlage 5: Raadskader uit de Financiële verordening 2023, gemeente Apeldoorn

Artikel 11. Waardering debiteuren en overige vorderingen

Voor dubieuze vorderingen, zowel private als publieke, wordt aan het einde van het jaar een voorziening getroffen. Oninbare vorderingen worden gedurende het jaar afgeboekt. Het college stelt een deugdelijke methode vast voor het bepalen van deze voorzieningen.

Artikel 12. Reserves en voorzieningen

1. In de begroting en de jaarrekening vindt geen toerekening van rente over de reserves en voorzieningen aan de programma's plaats.
2. Het college biedt de raad minimaal een keer in de vier jaar een nota reserves en voorzieningen ter vaststelling aan. Deze nota behandelt in ieder geval de kaders voor:
  - a. de vorming en besteding van reserves;
  - b. het doel, de voeding, maximale hoogte, looptijd en vrijval van bestemmingsreserves;
  - c. de vorming en besteding van voorzieningen.

6.6 Bijlage 6: Samenvattend overzicht van alle beslispunten

In deze bijlage nemen we alle beslispunten op die met het vaststellen van deze nota van kracht zijn. Wat wordt er vastgesteld:

De nota reserves en voorzieningen 2023 – 2026, inclusief bijlagen;

1. De normtabel voor het weerstandsratio, zoals opgenomen in 3.2.2.;
2. De minimale waarde van de weerstandsratio van 1,7;
3. De normtabel voor de financiële kengetallen, zoals opgenomen in 3.2.2.;
4. De minimale waarde van de solvabiliteitsratio van 20%;
5. In afstemming met de griffie, het opheffen van de reserve bedrijfsvoering griffie en het saldo toevoegen aan het resultaat 2023;
6. Het opheffen van de reserve Groene Compensaties (voorheen vernieuwen bomenbestand) en het saldo over te boeken naar een te openen voorziening groene compensatie.
De jaarlijkse storting van € 13.555 om te zetten naar een structureel bestedingsbudget;
7. Voor de Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) wordt het volgende vastgesteld:
  - a. Het doel wijzigen in:
    - i. Ontwikkelfonds gericht op de schaalspong (Omgevingsvisie / Apeldoorn 2040)
    - ii. Ontwikkelfonds voor bedrijventerreinen
    - iii. Ontwikkelfonds voor grote transities
  - b. Het Intrekken van eerdere aparte spelregels voor de BROA en de voeding en onttrekking vast te stellen conform deze nota.
  - c. De BROA niet meer voeden met subsidies die als voorschotbedragen ontvangen worden en waar uitvoeringsverplichtingen aan verbonden zijn. Deze vooruit ontvangen subsidies apart op te nemen op de balans onder vooruit ontvangen bedragen;
8. De reserve onderwijshuisvesting niet af te romen in afwachting van een actualisatie van het integrale huisvestingsplan onderwijs (IHP);
9. Met de actualisatie van het IHP in de tweede helft van 2023 wordt ook een voorstel gedaan voor bijstelling van deze reserve. Met daarin opgenomen:
  - Doelstelling en functie reserve;
  - Maximumbedrag op basis van geactualiseerd IHP
  - Wijze van storting en onttrekking
10. Voor de Reserve Overlopende Projecten (ROP) het volgende vast te stellen:
  - a. Projectbudgetten die op het einde van het jaar nog niet of niet volledig zijn besteed kunnen overgeheveld worden naar een volgend jaar zonder dat daar een extra raadsbesluit voor nodig is;
  - b. de minimale grens van overheveling te verhogen van € 20.000 naar € 50.000.
11. Voor de Algemene Reserve Grondexploitaties het volgende vast stellen:
  - a. In te stemmen met het voorstel tot opheffen van de Algemene Reserve Grondbedrijf na vaststelling van de jaarrekening 2022 en de voorliggende MPG. Dit betekent dat eventuele gevolgen voor de ARG die voortkomen uit de MPG en de jaarrekening 2022 nog worden verwerkt, waarna het bedrag uit de ARG wordt overgeheveld naar de Algemene Reserve;
  - b. de methodiek van risico beheersing grondexploitatie aan te houden en het benodigde weerstandsvermogen voor de risico's voor grondexploitatie mee te nemen in het integrale weerstandsvermogen (en weerstandsratio) van de gemeente.
  - c. de risico's van grondexploitatie mee te nemen als één geheel in de toprisico's van de gemeente, zodat het transparant een plek krijgt binnen het geheel van onze risicobeheersing.
12. De reserve frictiekosten te maximeren op € 2.000.000
13. Voor de voorziening Landschapsversterking het college opdracht te geven te onderzoeken in hoeverre deze voorziening kan worden ingezet binnen de projecten van Stadmaken op de Veluwe of uitvoering van de Omgevingsvisie.
14. Voor de voorziening Sociaal Deficiet het college opdracht te geven te onderzoeken in hoeverre deze voorziening kan worden ingezet binnen de projecten van Stadmaken op de Veluwe.
15. De voorzieningen voor het Water- en Rioleringsplan (WRP) terug te brengen van zes naar drie, namelijk de volgende:
  - a. Groot onderhoud WRP
  - b. (vervangings)Investerings WRP
  - c. Spaar- en egalisatievoorziening WRP